

Według Łukasza | Κατὰ Λουκᾶν

CZEŚĆ I – HISTORIA NARODZIN

L | Prolog

1:1 Jako że wielu wzięło w swe ręce skompilowanie opowieści o dokonanych między nami rzeczach, **1:2** jak to przekazali nam ci, którzy z początku naoczni świadkami i sługami ¹ stali się Słowa ², **1:3** postanowiłem i ja, prześledziwszy wszystko to z góry, dokładnie po kolei ci to opisać, wielmożny Teofilu ³, **1:4** abyś poznał pewność słów, którymi cię uczono.

1:1 Ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων, **1:2** καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου, **1:3** ἔδοξε καμοὶ παρηκολουθηκῶτι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς καθεξῆς σοὶ γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε, **1:4** ἵνα ἐπιγνῶς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

L | Zapowiedź narodzenia Jochanana

1:5 Zdarzyło się, że ⁴ w dniach Heroda, króla Judei, był pewien kapłan ze zmiany Abiasza, imieniem Zachariasz ⁵, a żona jego, imieniem Elżbieta ⁶, była jedną z córek Aarona. **1:6** Byli zaś oboje sprawiedliwi przed Bogiem, podążając bez skazy wobec wszystkich przykazań i praw Pana. **1:7** I nie mieli dzieci, Elżbieta była bowiem bezpłodna, a oboje byli już posunięci w swych dniach.

1:5 Ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρώδου βασιλέως τῆς Ἰουδαίας ἱερεὺς τις ὀνόματι Ζαχαρίας ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά, καὶ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρῶν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. **1:6** ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέροι ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασιν τοῦ κυρίου ἀμεμπτοί. **1:7** καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον, καθότι ἦν {ή} Ἐλισάβετ στεῖρα, καὶ ἀμφοτέροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

1:8 Zdarzyło się zaś, że gdy sprawował służbę kapłańską, w kolejności swej zmiany przed Bogiem, **1:9** według zwyczaju urzędu kapłańskiego przypadło mu, by, wszedłszy do przybytku Pana, zapalić kadzidło. **1:10** Całe zaś mnóstwo ludu modliło się na zewnątrz w godzinie kadzenia. **1:11** Ukazał się zaś mu posłaniec Pana, stojący po prawicy ołtarza kadzenia. **1:12** I zatrwożył się Zachariasz, widząc to, i strach go ogarnął.

1:8 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἐναντι τοῦ θεοῦ, **1:9** κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας ἔλαχε τοῦ θυμιᾶσαι εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου, **1:10** καὶ πᾶν τὸ πλῆθος ἦν τοῦ λαοῦ προσευχόμενον ἔξω τῆ ὥρα τοῦ θυμιάματος. **1:11** ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου ἐστῶς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος. **1:12** καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν.

1:13 Rzekł zaś do niego posłaniec: „Nie bój się, Zachariaszu, gdyż została wysłuchana prośba twoja, i żona z twoja, Elżbieta, spłodzi ci syna, i nadasz mu imię << Jochanan ⁷ >>. **1:14** I będzie radość tobie i wesele, i wielu z narodzenia jego będzie się radować. **1:15** Będzie bowiem wielki przed Panem. Wina zaś i sycery zaiste nie ⁸ będzie pił, i duchem świętym ⁹ będzie napełniony jeszcze w łonie swej matki.

1:13 εἶπεν δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος· μὴ φοβοῦ, Ζαχαρία, διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησις σου, καὶ ἡ γυνὴ σου Ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην. **1:14** καὶ ἔσται χαρὰ σοὶ καὶ ἀγαλλίασις καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται. **1:15** ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον {τοῦ} κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πῖη, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ,

¹ lub: strażnikami, por. Mk 14:65, Dz 5:22

² tu: słowa Bożego

³ gr. „Miłujący Boga”, por. Dz 1:1, 23:26, 24:2, 26:25

⁴ „I zdarzyło się, że...” typowy zwrot wprowadzający w L, semityzm

⁵ hebr. Zecharia, „Jahwe pamięta”

⁶ hebr. Elisabet, „Bóg mą przysięgą”

⁷ Jan, hebr. Jochanan, „Łaska Jahwe”, „Jahwe jest łaskawy”

⁸ οὐ μὴ - podwójna, silna negacja

⁹ = świętym tchnieniem, mocą Boga

1:16 Wielu zaś synów Izraela nawróci do Pana, ich Boga. **1:17** I sam poprzedzi przed nim w duchu i mocy Eliasza, by zwrócić serca ojców ku dzieciom, i nieposłusznych ku mądrości sprawiedliwych, przygotowując Panu lud przygotowany”.

1:18 I rzekł Zachariasz do posłańca: „Po czym to poznam? Jestem bowiem stary i żona moja posunięta w swych dniach”.

1:19 Odpowiadając zaś, posłaniec rzekł mu: „Jam jest Gabriel ¹⁰, ten, co stoi przed Bogiem, i zostałem wysłany, by przemówić do ciebie i zwiastować ci tę dobrą nowinę. **1:20** A oto zamilknieś i nie będziesz mógł mówić aż do dnia, kiedy się to stanie, ponieważ nie uwierzyłeś moim słowom, które się wypełnią w swoim czasie”.

1:21 Lud zaś oczekiwał Zachariasza i dziwili się, że zwlekał on [z wyjściem] ze świątyni. **1:22** Wyszedłszy zaś, nie był w stanie mówić do nich, i poznali, że miał widzenie w świątyni. Dawał zaś im znaki rękoma, pozostając niemym.

1:23 I zdarzyło się, że gdy minęły dni służby jego, odszedł do domu swego. **1:24** Zaś po tych dniach jego żona, Elżbieta, poczęła, i w odosobnieniu trzymała się pięć miesięcy, mówiąc: **1:25** „Tak bowiem mi uczynił Pan w dniach, kiedy wejrzał [na mnie], by zdjąć ze mnie hańbę pośród ludzi”.

L | Zapowiedź narodzenia Jezusa

1:26 W szóstym zaś miesiącu posłaniec Gabriel został wysłany przez Boga do miasta galilejskiego, zwanego Nazaret ¹¹, **1:27** do dziewicy przyrzeczonej mężowi, imieniem Jozef, z domu Dawida; a imię dziewicy Mariam ¹².

1:28 I wszedłszy do niej, rzekł: „Witaj, łaską obdarzona, Pan z tobą ^{Błogosławionaś ty między kobietami}” ¹³. **1:29** Ona zaś na to słowo zatrwożyła się i zaczęła rozważać, cóż to za pozdrowienie.

1:30 Rzekł jej posłaniec: „Nie bój się, Mariam, znalazłaś bowiem łaskę u Boga. **1:31** Oto poczniesz w łonie i urodzisz syna; i nadasz mu imię << Jezus ¹⁴ >>. **1:32** Ten będzie wielki i synem Najwyższego będzie nazwany; i da mu Pan, Bóg, tron Dawida, ojca jego; **1:33** i zakróluje nad domem Jakuba na wieki, a królestwu jego nie będzie końca”.

1:16 καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν. **1:17** καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἡλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἐτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

1:18 καὶ εἶπεν Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον· κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

1:19 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ· ἐγὼ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρὸς σέ καὶ εὐαγγελίσασθαι σοὶ ταῦτα· **1:20** καὶ ἰδοὺ ἔση σιωπῶν καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

1:21 Καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν ἐν τῷ ναῷ αὐτόν. **1:22** ἔξελθὼν δὲ οὐκ ἐδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς, καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὄπτασίαν ἐώρακεν ἐν τῷ ναῷ· καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς καὶ διέμενεν κωφός.

1:23 καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ. **1:24** Μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβητ ἡ γυνὴ αὐτοῦ καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε λέγουσα **1:25** ὅτι οὕτως μοι πεποίηκεν κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν ὄνειδος μου ἐν ἀνθρώποις.

1:26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ἀπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἢ ὄνομα Ναζαρεθ **1:27** πρὸς παρθένον ἐμνηστευμένην ἀνδρὶ ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ ἐξ οἴκου Δαυὶδ καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ.

1:28 καὶ εἰσελθὼν πρὸς αὐτὴν εἶπεν· χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ κύριος μετὰ σοῦ ^{εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν}. **1:29** ἡ δὲ ἐπὶ τῷ λόγῳ διεταράχθη καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἶη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

1:30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ· μὴ φοβοῦ, Μαριάμ, εὖρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ. **1:31** καὶ ἰδοὺ συλλήμνη ἐν γαστρὶ καὶ τέξῃ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν. **1:32** οὗτος ἔσται μέγας καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, **1:33** καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακώβ εἰς τοὺς αἰῶνας καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

¹⁰ hebr. Gawriel, „Wojownik Boga” lub „Bóg mą potęgą”

¹¹ hebr. Naserat, możliwe znaczenie: miejsce strzeżone, odseparowane, strażnica, miejsce gałązek

¹² hebr. Miriam, „Piękna”, „Ukochana”

¹³ dodaje wariant bizantyński i zachodni A, C, D, X, Δ, Θ, f13, 33, 157, 565, 892, 1342, Byz, it, syr, cop^{bo}

¹⁴ hebr. Joszua / Jezua, „Jahwe wybawieniem”, „Jahwe wybawi”

1:34 Rzekła zaś Mariam do posłańca: „Jakże się to stanie, skoro męża nie zaznałam?”¹⁵

1:35 Odpowiadając, rzekł jej posłaniec: „Duch święty zstąpi na ciebie i moc Najwyższego zacięni cię. Stąd i to spłodzone ^{z ciebie}¹⁶ świętym będzie nazwane, synem Boga. **1:36** A oto Elżbieta, krewna twoja, ta, którą nazywano bezpłodną, poczęła syna w starości swojej, i jest już w szóstym miesiącu. **1:37** Dla Boga¹⁷ żadna rzecz¹⁸ nie jest bowiem niemożliwa”.

1:38 Rzekła zaś Mariam: „Oto ja, niewolnica Pana, niech mi się stanie według słowa twego”. I odszedł od niej posłaniec.

L | Nawiedzenie Elżbiety

1:39 Mariam zaś, powstawszy w tych dniach, podążyła z pośpiechem do górskiej krainy, do miasta Judy. **1:40** I wchodząc do domu Zachariasza pozdrowiła Elżbietę.

1:41 Zdarzyło się zaś, że gdy Elżbieta usłyszała pozdrowienie Marii, podskoczyło niemowlętko w jej łonie; i napełniona została Elżbieta duchem świętym. **1:42** I zawołała okrzykiem¹⁹ wielkim, i rzekła: „*Błogosławionaś ty między kobietami i błogosławiony owoc twego łona!* **1:43** I skąd mi to, że przyszła matka Pana mego do mnie? **1:44** Oto bowiem gdy dotarł²⁰ głos pozdrowienia twego do uszu moich, podskoczyło z radości niemowlętko w moim łonie. **1:45** *I szczęśliwa, która uwierzyła, że będą wypełnione te [słowa], zapowiedziane jej przez Pana”*.

L | Magnificat – pieśń Elżbiety

1:46 I rzekła {Elżbieta}:²¹

„*Wielbi dusza moja Pana, 1:47 i rozradował się duch mój w Bogu, moim wybawicielu, 1:48 gdyż wejrzał na uniżoność swojej niewolnicy. Oto bowiem odtąd szczęśliwą będą zwać mnie wszystkie pokolenia, 1:49 gdyż wielkie rzeczy uczynił mi Mocny; i święte jest imię Jego; 1:50 i miłosierdzie Jego na pokolenia i pokolenia; nad tymi, którzy się go boją.*”

1:34 εἶπεν δὲ Μαριάμ πρὸς τὸν ἄγγελον· πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;

1:35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ· πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ^{ἐκ σοῦ} ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ. **1:36** καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενὴς σου καὶ αὐτὴ συνείληφεν υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ τῇ καλουμένῃ στεῖρα· **1:37** ὅτι οὐκ ἀδυνατήσῃ παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ρῆμα.

1:38 εἶπεν δὲ Μαριάμ· ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτο μοι κατὰ τὸ ρῆμα σου. καὶ ἀπῆλθεν ἀπ’ αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

1:39 Ἀναστᾶσα δὲ Μαριάμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐπορεύθη εἰς τὴν ὄρεινὴν μετὰ σπουδῆς εἰς πόλιν Ἰούδα, **1:40** καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον Ζαχαρίου καὶ ἠσπάσατο τὴν Ἐλισάβετ.

1:41 καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν τὸν ἀσπασμὸν τῆς Μαρίας ἡ Ἐλισάβετ, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς, καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ, **1:42** καὶ ἀνεφώνησεν κραυγῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. **1:43** καὶ πόθεν μοι τοῦτο ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρὸς ἐμέ; **1:44** ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτα μου, ἐσκίρτησεν ἐν ἀγαλλιάσει τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. **1:45** καὶ μακαρία ἡ πιστεύουσα ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

1:46 Καὶ εἶπεν {Ἐλισάβετ}·

Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν κύριον, **1:47** καὶ ἠγαλλίασεν τὸ πνεῦμα μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρι μου, **1:48** ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τῆς δούλης αὐτοῦ. ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσιν με πᾶσαι αἱ γενεαί, **1:49** ὅτι ἐποίησεν μοι μεγάλα ὁ δυνατός. καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ, **1:50** καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς καὶ γενεὰς τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

¹⁵ dosł. „nie znam”, podobnie w Mt 1:25, semityzm oznaczający współzycie seksualne

¹⁶ ἐκ σοῦ - wariant mniejszościowy C*, Θ, f¹, 124, 174, 22, 33, 372, 517, 954, 1675, pc⁹, it (a, c, r¹), vg, syr^p, syr^{pal}, Diatessaron, Ireneusz, Tertulian, Epifaniusz

¹⁷ wariant bizantyński: παρὰ τῷ θεῷ („u Boga”) – κ², A, C, Δ, Θ, Ψ, f¹, f¹³, 33, 157, 579, 700, 892, 1071, 1241, Byz; por. Łk 1:30

¹⁸ = słowo, tu: rzecz (hebraizm); gra słów pomiędzy ρῆμα w 1:37 i 1:38

¹⁹ wariant bizantyński: φωνῇ („głosem”) – A, D, Δ, Ψ, f¹, 157, 700, Byz; semityzm

²⁰ dosł. stał się

²¹ Ἐλισάβετ („Elżbieta”) – wariant mniejszościowy w oparciu o kodeksy starołacińskie it (a, b, l*) (Vercellensis, Veronensis, Rhedigerianus), Ireneusz^{Lat}, Hieronim, Nicetas z Remezjany, część mss wg Orygenesza, por. też Łk 1:41 („i napełniona została Elżbieta duchem świętym”), 1:56 („u niej”), 1:57, 1:67; wariant większościowy: Μαριάμ („Mariam”); prawdopodobnie zarówno Ἐλισάβετ jak i Μαριάμ stanowią późniejsze korekty, uzupełniające zwrot „Καὶ εἶπεν”; por. Harnack, Kloha; wariant pierwotny, zgodny z logiką tekstu

1:51 Okazał siłę w ramieniu swoim, rozrzucił pysznych z zamysłów ich serc. **1:52** Stracił możnych z tronów i wywyższył poniżonych. **1:53** Łaknących nasycił dobrami, bogaczy odprawił z niczym. **1:54** Ujął się za Izraelem, swoim sługą, pamiętając o miłosierdziu, **1:55** jak powiedział do ojców naszych, do Abrahama i jego potomstwa²², na wieki”.

1:56 Pozostała zaś Mariam u niej około trzech miesięcy, po czym wróciła do swego domu.

L | Narodziny Jochanana

1:57 Dla Elżbiety nastał zaś czas jej porodu i porodziła syna. **1:58** I usłyszeli sąsiedzi i krewni jej, jak wielkie okazał Pan swe miłosierdzie wobec niej, i cieszyli się razem z nią.

1:59 I zdarzyło się, że w dniu ósmym przyszli obrzezać dziecko; i chcieli nadać mu imię ojca jego, Zachariasza. **1:60** Odpowiadając zaś, matka jego rzekła: „Nie, nazwane bowiem będzie Jochananem”. **1:61** I rzekli do niej: „Nikogo nie ma z twojej rodziny o takim imieniu”. **1:62** Dawali zaś znaki jego ojcu, jak [on] chciałby je nazwać. **1:63** Poprosiwszy więc o tabliczkę, napisał tymi słowy: „Jochanan, [takie] jest jego imię”. I wszyscy się zdziwili. **1:64** Otwarte zaś zostały natychmiast jego usta oraz jego język; i mówił błogosławiąc Boga.

1:65 I zdarzyło się, że na wszystkich ich sąsiadów padł strach; i po całej górskiej krainie Judei rozprowadano o wszystkich tych rzeczach, **1:66** i rozważał każdy, usłyszawszy w sercu swym, mówiąc: „Kimże dziecko to będzie?” Ręka Pana {była}²³ bowiem z nim.

L | Benedictus – pieśń Zachariasza

1:67 A Zachariasz, ojciec jego, napełniony został duchem świętym; i prorokował, mówiąc:

1:68 „Błogosławiony Pan, Bóg Izraela, gdyż wejrzał i odkupił lud swój; **1:69** i wzbudził nam róg wybawienia w domu sługi swego, Dawida, **1:70** jako zapowiedział przez usta świętych swych od wieków proroków, **1:71** wybawienia od naszych wrogów, z ręki wszystkich nienawidzących nas, **1:72** [po to] by z ojcami naszymi okazać miłosierdzie, i by pamiętać o swym świętym przymierzu, **1:73** przysiędze, którą złożył wobec Abrahama, ojca naszego, że da nam, **1:74** z ręki wrogów wyrwanym, służyć mu bez bojaźni, **1:75** w

1:51 Ἐποίησεν κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ, διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν. **1:52** καθεῖλεν δυνάστας ἀπὸ θρόνων καὶ ὕψωσεν ταπεινοῦς, **1:53** πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλεν κενούς. **1:54** ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους, **1:55** καθὼς ἐλάλησεν πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραάμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα.

1:56 Ἔμεινεν δὲ Μαριάμ σὺν αὐτῇ ὡς μῆνας τρεῖς, καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

1:57 Τῇ δὲ Ἐλισάβητ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὴν καὶ ἐγέννησεν υἱόν. **1:58** καὶ ἤκουσαν οἱ περίουκοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνεν κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ’ αὐτῆς καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

1:59 Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ζαχαρίαν. **1:60** καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· οὐχί, ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης. **1:61** καὶ εἶπαν πρὸς αὐτὴν ὅτι οὐδεὶς ἐστὶν ἐκ τῆς συγγενείας σου ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. **1:62** ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸ τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτό. **1:63** καὶ αἰτήσας πινακίδιον ἔγραψεν λέγων· Ἰωάννης ἐστὶν ὄνομα αὐτοῦ. καὶ ἐθαύμασαν πάντες. **1:64** ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

1:65 Καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιουκοῦντας αὐτούς, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὄρεινῃ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα, **1:66** καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν λέγοντες· τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ γὰρ χεῖρ κυρίου {ἦν} μετ’ αὐτοῦ.

1:67 Καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου καὶ ἐπροφήτευσεν λέγων·

1:68 Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησεν λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, **1:69** καὶ ἠγειρεν κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν οἴκῳ Δαυὶδ παιδὸς αὐτοῦ, **1:70** καθὼς ἐλάλησεν διὰ στόματος τῶν ἁγίων ἀπ’ αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ, **1:71** σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς, **1:72** ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ, **1:73** ὄρκον ὃν ὤμοσεν πρὸς Ἀβραάμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ δοῦναι ἡμῖν **1:74** ἀφόβως ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν ρυσθέντας

²² dosł. nasienia

²³ pomija D, it (β, d, ff², l, q), vg^{ms}, syr^s, Augustyn^{1/3}

świętobliwości i sprawiedliwości przed nim, po wszystkie dni ^[ζωια] ²⁴ *nasze*^[go].

1:76 A ty, dziecko, prorokiem Najwyższego zostaniesz nazwane, podążyś bowiem przed Panem ²⁵, przygotowując ścieżki jego, **1:77** by dać swemu ludowi poznanie wybawienia, dzięki odpuszczeniu jego grzechów, **1:78** poprzez wnętrzości ²⁶ [pełne] miłosierdzia Boga naszego, dzięki którym wejrzy [z troską] na nas wschód ²⁷ z wysokości, **1:79** by objawić się [tym, którzy] siedzą w ciemności i w mrokach śmierci, skierować stopy nasze na drogę pokoju”.

1:80 Dziecko zaś rosło i wzmacniało się w duchu, i przebywało na pustkowiach, aż do dnia swego wystąpienia przed Izraelem.

L | Narodziny Jezusa

2:1 Zdarzyło się zaś, że w owych dniach wyszedł dekret od Cezara Augusta, by dokonać spisu ²⁸ całego świata ²⁹. **2:2** A pierwszy ten spis zdarzył się, gdy rządcą Syrii był Kwiryniusz ³⁰. **2:3** I szli wszyscy dać się spisać, każdy do swego miasta. **2:4** Poszedł zaś i Jozef ³¹ z Galilei, z miasta Nazaret, do Judei, do miasta Dawida zwanego Bet Lechem ³², dlatego że był on z domu i rodu Dawida, **2:5** by być spisany z Mariam, przyrzeczoną mu ^[niewiastą] ³³, będącą brzemienną.

2:6 Zdarzyło się zaś, że gdy tam byli, nadeszły dni jej porodu. **2:7** I urodziła syna swego pierworodnego, zawinęła go w płótna, i położyła go w żłobie, nie było bowiem dla nich miejsca na kwaterze ³⁴.

λατρεύειν αὐτῷ **1:75** ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνη ἐνώπιον αὐτοῦ πάσας ταῖς ἡμέραις ^[τῆς ζωῆς] ἡμῶν.

1:76 Καὶ σὺ δέ, παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύῃ γὰρ ἐνώπιον κυρίου ἐτοιμάσαι ὁδοῦς αὐτοῦ, **1:77** τοῦ δοῦναι γινῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν, **1:78** διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς ἐπισκέπεται ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, **1:79** ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῆναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης.

1:80 Τὸ δὲ παιδίον ἠύξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

2:1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Ἀυγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. **2:2** αὕτη {η} ἀπογραφή πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. **2:3** καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν. **2:4** Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρεθ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυὶδ ἣτις καλεῖται Βηθλέεμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυὶδ, **2:5** ἀπογράψασθαι σὺν Μαριάμ τῇ ἐμνηστευμένῃ αὐτῷ ^[γυναικί], οὕση ἐγκύφ.

2:6 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, **2:7** καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

²⁴ w wariantcie bizantyńskim: *πάσας τας ἡμέρας τῆς ζωῆς* ("wszystkie dni życia naszego") – Γ, Θ, 053, f¹, f¹³, 28, 700, 1424, Byz, syr^s, Orygenes

²⁵ w wariantcie bizantyńskim: *πρὸ προσώπου κυρίου* ("przed obliczem Pana") – A, C, D, L, R, Δ, Θ, Ψ, 0130, f¹, f¹³, 33, 157, 579, 700, 892, 1241, 1342, Byz, syr, Ireneusz^{Lat}

²⁶ dosł. jelita (por. Dz 1:18); idiom hebrajski, sens: „poprzez serce pełne miłosierdzia”

²⁷ = jutrzienka, wschód słońca

²⁸ = spisu podatkowego

²⁹ tu: państwa, prowincji?

³⁰ Publiusz Sulpicjusz Kwiryniusz, legat Syrii od 6 do 9 r. n.e.

³¹ hebr. Josef, „Jahwe doda”

³² hebr. Bet Lechem, „Dom Chleba”, kan. „Dom Lahamu”, bogini płodności, tym samym terminem określano również konstelację Virgo - Panny

³³ *γυναικί* – „żoną” lub „kobietą / niewiastą”; dodaje wariant bizantyński A, C^c, Δ, Θ, Ψ, f13, 33, 157, 579, 892, 1241, Byz, it, syr^s, syr^h; pomija 8, B, C*, D, L, W, Ξ, 0177, f1, 22, 565, 700, pc, it i in.

³⁴ = w pokojach gościnnych, por. Łk 22:11, Mk 14:14; też: Łk 10:34

L | Hold pasterzy

2:8 Byli zaś w tej krainie pasterze, czuwający i trzymający straże nocne w polu nad stadem swoim. **2:9** A {oto} ³⁵ pojawił się im posłaniec Pana, chwała Pana ich oświeciła, i przestraszyli się wielkim strachem ³⁶. **2:10** I rzekł do nich posłaniec: „Nie bójcie się, oto bowiem zwiastuję wam dobrą nowinę o wielkiej radości, która będzie [dana] całemu ludowi, **2:11** gdyż narodził się wam dzisiaj w mieście Dawida wybawiciel, którym jest Pomazaniec Pana ³⁷. **2:12** A to będzie wam znakiem: znajdziecie niemowlątka owinięte w płótna i leżące w żłobie”. **2:13** Nagle zjawiono się przy posłańcu mnóstwo wojsk niebieskich, chwalcących Boga i mówiących: **2:14** „Chwała na wysokościach Bogu, i na ziemi pokój ludziom, [w których ma] upodobanie” ³⁸.

2:15 I zdarzyło się, że gdy odeszli od nich do nieba posłańcy ^{i ludzie} ³⁹, pasterze rzekli między sobą: „Pójdźmy aż do Bet Lechem i sprawdźmy to oznajmienie, o którym Pan dał się nam dowiedzieć”. **2:16** I śpiesząc się, przyszli, i znaleźli Mariam i Jozefa wraz z niemowlątkiem leżącym w żłobie. **2:17** Ujrzawszy zaś, rozgłosili o oznajmieniu wypowiedzianym im o tym dziecku. **2:18** I wszyscy, którzy [to] słyszeli, dziwili się temu, co było im powiedziane przez pasterzy. **2:19** Mariam ⁴⁰ zaś zachowywała wszystkie te słowa, rozważając je w sercu swoim. **2:20** I wrócili pasterze, wielbiąc i chwalcąc Boga za wszystko, co słyszeli i widzieli, jako powiedziano do nich.

L | Ofiarowanie. Proroctwo Symeona

2:21 A gdy minęło dni osiem, obrzezano go i nadano mu imię „Jezus”, [tak] jak go nazwał posłaniec, zanim został w łonie poczęty. **2:22** A gdy minęły dni {ich} ⁴¹ oczyszczenia według prawa Mojżesza, przywieśli go do Jeruzolimy, stawić przed Panem, **2:23** jak napisano w Prawie Pana: << *Wszystek mąż, co rozewrze macierz* ⁴² *świętym Panu będzie nazwany* ⁴³, >> **2:24** i aby złożyć ofiarę według tego, co powiedziano w Prawie Pana: << *Parę gołębic lub dwa młode gołębie.* >>

2:8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποιμνὴν αὐτῶν. **2:9** καὶ {ἰδοὺ} ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. **2:10** καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, **2:11** ὅτι ἐτέθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ ὅς ἐστιν χριστὸς κυρίου ἐν πόλει Δαυὶδ. **2:12** καὶ τοῦτο ὑμῖν {τὸ} σημεῖον, εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον καὶ κείμενον ἐν φάτνῃ. **2:13** καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανοῦ αἰνοῦντων τὸν θεὸν καὶ λεγόντων· **2:14** δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίας.

2:15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ’ αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι ^{καὶ οἱ ἄνθρωποι}, οἱ ποιμένες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους· διέλωμεν δὴ ἕως Βηθλέεμ καὶ ἴδωμεν τὸ ρῆμα τοῦτο τὸ γεγονός ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. **2:16** καὶ ἦλθαν σπεύσαντες καὶ ἀνεῦραν τὴν τε Μαριάμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ· **2:17** ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ρήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. **2:18** καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς· **2:19** ἡ δὲ Μαριάμ πάντα συνετήρει τὰ ρήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. **2:20** καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

2:21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθῆν ἐπὶ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. **2:22** Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ {αὐτῶν} κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστήσαι τῷ κυρίῳ, **2:23** καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται, **2:24** καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῷ νόμῳ κυρίου, ζεύγος τρυγόνων ἢ δύο νοσοῦς περιστερῶν.

³⁵ ἰδοὺ – wariant A, D, Δ, Θ, Ψ, f1, f13, 33, 157, 892, 1241, Byz, it, syr^p, syr^h, syr^{pal}

³⁶ wariant ἐφοβήθησαν σφοδρὰ ("przestraszyli się niezmiernie") – B; por. Mt 17:6, 27:54; semityzm

³⁷ χριστὸς κυρίου ("Pomazaniec Pana") zgodnie z it (β, r^{1(vid)}), vg, syr^{pal}, Diatessaron^{Efrem}; wariant większościowy: χριστὸς κύριος ("Pomazaniec Pan"); κύριος w historii narodzin używany jest jako synonim Jhwh

³⁸ εὐδοκίας ("w których ma upodobanie") – s*, A, B*, D, W, 23, it, cop^{sa}, Orygenes, Ireneusz^{Lat}; εὐδοκία ("dobrej woli"); wariant bizantyński s², B², K, L, P, Δ, Θ, Ξ, Ψ, f¹, f¹³, 579, 700, 892, 1241, Byz, I¹⁰⁴³, syr, cop^{bo}, Euzebiusz, Diatessaron

³⁹ καὶ οἱ ἄνθρωποι – dodaje wariant bizantyński: A, D, P, Δ, Ψ, f¹³, 33, 157, 892, 1241, Byz, it (d, q), syr^h

⁴⁰ wariant mniejszościowy: Μαρία ("Maria") – s*, B, D, R, Θ, 372, 1071, 1241, 1424, pc, I¹⁰⁴³

⁴¹ warianty: αὐτοῦ ("jego") – D, 118, 205, 209, pc⁶, it, syr^s, cop^{sa(ms)}, arm, Ireneusz^{lat}; pomija – pc, cop^{bo(p)}, Chryzostom, Diatessaron^{pers}

⁴² = żywot, łono; idiom. "pierworodny"

⁴³ por. Wj 13:2, 12

2:25 A oto był w Jeruzalem człowiek imieniem Symeon; człowiek ten był sprawiedliwy i bogobojny, oczekując pocieszenia Izraela, a duch święty spoczywał na nim. **2:26** Jemu to zostało przepowiedziane przez ducha świętego, [że] nie ujrzysz śmierci, zanim by nie ujrzał Pomazańca Pana.

2:27 I przyszedł w duchu do świątyni a gdy rodzice wnosili dziecie Jezus, by wypełnić im według zwyczaju prawa co do niego, **2:28** on wziął go w ramiona i błogosławił Boga, mówiąc: **2:29** „Teraz uwalniasz niewolnika Twego, Władco, wedle oznajmienia twego, w pokoju, **2:30** gdyż zobaczyły oczy moje Twoje wybawienie, **2:31** które przygotowałeś wedle oblicza wszystkich ludów, **2:32** światło, które oświeci pogan, i chwałę ludu Twego, Izraela”.

2:33 A ojciec jego i matka ⁴⁴ dziwili się temu, co mówiono o nim; **2:34** i pobłogosławił im Symeon; i rzekł do Mariam, matki jego: „Oto ten przeznaczony jest na upadek i powstanie wielu w Izraelu; i na znak odrzucenia, **2:35** i twoją {zaś} ⁴⁵ własną duszę przebijie włócznia ⁴⁶, aby zostały odsłonięte zamysły wielu serc ⁴⁷”.

L | Prorokini Hanna

2:36 I była Hanna, prorokini, córka Fanuela, z plemienia Aszer. Ta [była] podeszła w dniach wielu, przeżywszy z mężem lat siedem po dziewictwie swym. **2:37** I ona, wdowa aż do lat osiemdziesięciu czterech, nie opuszczała świątyni, w postach i modlitwach służąc nocą i dniem. **2:38** I ^{ta}, ⁴⁸ tejsze godziny przystanąwszy, zaczęła dzięki składać Bogu ⁴⁹, i mówiła o nim wszystkim oczekującym odkupienia ^{w} Jeruzalem ⁵⁰.

2:39 I gdy wykonali wszystko to wedle prawa Pana, wrócili do Galilei, do miasta swego Nazaret. **2:40** Dziecko zaś rosło i wzmacniało się ^{w} ^{duchu} ⁵¹, napełniając się mądrością, i łaska Boga była na nim.

2:25 Καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος ἦν ἐν Ἱερουσαλήμ ᾧ ὄνομα Συμεὼν καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβῆς προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ πνεῦμα ἦν ἅγιον ἐπ’ αὐτόν· **2:26** καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν {ἡ} ἂν ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.

2:27 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ **2:28** καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας καὶ εὐλόγησεν τὸν θεὸν καὶ εἶπεν· **2:29** νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ρῆμα σου ἐν εἰρήνῃ· **2:30** ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριον σου, **2:31** ὃ ἤτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν, **2:32** φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ.

2:33 καὶ ἦν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. **2:34** καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριάμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον **2:35** καὶ σοῦ {δὲ} αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ρομφαία ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

2:36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουὴλ, ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα μετὰ ἀνδρὸς ἕτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς **2:37** καὶ αὐτὴ χήρα ἕως ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο τοῦ ἱεροῦ νηστείας καὶ δεήσεων λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν. **2:38** καὶ αὐτῇ ^{αὐτῇ} τῇ ὥρᾳ ἐπιστάσα ἀνωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ^{ἐν} Ἱερουσαλήμ.

2:39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν πάντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέθ. **2:40** Τὸ δὲ παιδίον ἠύξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο ^{πνεύματι} πληρούμενον σοφία, καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ’ αὐτό.

⁴⁴ wariant bizantyński, cenzurujący: Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ („Jozef i matka jego”) – A, N, X, Δ, Θ, Ψ, f¹³, 33, 579, 892, Byz, it, vg^{mss}, syr^p, syr^h, syr^{pal}, pc⁵; ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ („ojciec jego i matka”) – κ, B, D, L, W, f¹, 131, 700, 1241, it (d), vg, cop^{sa}, cop^{bo}, Orygenes^{lat}

⁴⁵ pomija B, L, W, Ξ, Ψ, 579, it, syr^g

⁴⁶ dokładniej: rumfaja, tracka broń drzewcowa o zakrzywionym ostrzu

⁴⁷ serce – źródło myśli (umysł)

⁴⁸ αὕτη („ta”) – wariant bizantyński Θ, f¹, f¹³, 700, 892, 1241, Byz, it; pomija κ, A, B, D, L, N, W, Δ, Ψ i in.

⁴⁹ wariant bizantyński τῷ κυρίῳ („Panu”) – Θ, f¹, f¹³, 700, 892, 1241, Byz, it; pomija κ, A, B, D, L, N, W, X, Δ, Ξ, Ψ i in.

⁵⁰ Ἱερουσαλήμ („Jeruzalem”) – zgodnie z κ, B, W, Π, Ξ, 0233, f¹, 565*, pc⁷, it, syr^s, syr^p, Ireneusz^{Lat}; ἐν Ἱερουσαλήμ („w Jeruzalem”) – wariant bizantyński A, D, L, X, Δ, Ξ, Ψ, 0130, f¹³, 33, 157, 579, 700, 892, 1241, Byz, d, syr^h; Ἰσραὴλ („Izraela”) – pc, it (a, g¹, r¹), vg^{Cl}; ἐν Ἰσραὴλ („w Izraelu”) – 1071, pc

⁵¹ πνεύματι – dodaje wariant bizantyński A, X, Δ, Θ, Ψ, f¹, f¹³, 33, 157, 579, 700, 892, 1241, Byz, it (aur, f, q), syr^p, syr^h

L | Dwunastoletni Jezus w świątyni

2:41 Rodzice jego chodzili każdego roku do Jeruzalem na święto Pesach. **2:42** Zdarzyło się zaś, że gdy [miał] dwanaście lat, przybyli ^{do Jerozolimy} ⁵² wedle zwyczaju na święto. **2:43** A [gdy] dobiegły końca [te] dni [i] wracali, pozostał chłopczyk Jezus w Jeruzalem, nie zauważyli zaś [tego] jego rodzice ⁵³. **2:44** Myśląc więc, że jest on pośród podróźnych, przeszli dzień drogi, szukając go między krewnymi i znajomymi. **2:45** I nie znalazłszy, wrócili do Jeruzalem, szukając go.

2:46 I zdarzyło się po trzech dniach, że odnaleźli go w świątyni, jak siedział wśród nauczycieli i słuchał ich, i wypytywał. **2:47** Zdumiewali się zaś wszyscy, {którzy słuchali go,} ⁵⁴ nad jego zrozumieniem i odpowiedziami. **2:48** I ujrzawszy go, zadziwili się ⁵⁵. Rzekła zaś do niego jego matka: „Dziecko, czemu nam to uczyniłeś? Oto ojciec twój i ja, cierpiąc ^{i smucąc się} ⁵⁶, szukaliśmy cię”. **2:49** I rzekł do nich: „Cóż [z tego], że szukaliście mnie? Nie wiedzieliście, że trzeba mi być w tym, co jest Ojca mego?” **2:50** A oni nie rozumieli tego, co im powiedział.

2:51 I poszedł z nimi, i przyszedł do Nazaret, i był podporządkowany im, i matka jego strzegła wszystkich [tych] słów w sercu swoim. **2:52** A Jezus wzrastał {w} ⁵⁷ mądrości i posturze, i łasce u Boga oraz ludzi.

2:41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλήμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα. **2:42** Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβαινόντων αὐτῶν ^{εἰς Ἱεροσόλυμα} κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς **2:43** καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλήμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ. **2:44** νομίσαντες δὲ αὐτὸν εἶναι ἐν τῇ συνοδίᾳ ἤλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενεῦσιν καὶ τοῖς γνωστοῖς, **2:45** καὶ μὴ εὗρόντες ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλήμ ἀναζητοῦντες αὐτόν.

2:46 καὶ ἐγένετο μετὰ ἡμέρας τρεῖς εὔρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτοῦς. **2:47** ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ. **2:48** καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ εἶπεν πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καγὼ ὀδυνώμενοι ^{καὶ λυπούμενοι} ἐζητοῦμεν σε. **2:49** καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτε με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναι με; **2:50** καὶ αὐτοὶ οὐ συνήκαν τὸ ρῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

2:51 καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρεθ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ρήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. **2:52** Καὶ Ἰησοῦς πρόεκοπεν ^{ἐν} ^{τῇ} σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῶ καὶ ἀνθρώπων.

⁵² εἰς Ἱεροσόλυμα ("do Jerozolimy") – dodaje wariant bizantyński i zachodni, niezgodny stylistycznie z Łk 2:43, 2:45 i in. ("do Jeruzalem"): A, C^{vid}, N, X, Δ, Ψ, 0130, f¹, f¹³, 33, 157, 700, 892, Byz, it, syr¹, syr^{pal}

⁵³ wariant bizantyński, cenzurujący, podobnie jak w Łk 2:33: Ἰωσήφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ ("Józef i matka jego") – A, C, X, Δ, Ψ, 0130, f¹³, 892, Byz, it, vg^{mss}, syr^p, syr^h, syr^{pal}; οἱ γονεῖς αὐτοῦ ("jego rodzice") – κ, B, D, L, W, Θ, f¹, 788, 983, 22, 33, 157, 372, 579, 1241, it i in.

⁵⁴ pomija B, W, 1241, pc, Orygenes^{Lat}

⁵⁵ = byli poruszeni; też: przytłoczeni (zasmuceni), zdumieni

⁵⁶ καὶ λυπούμενοι – wariant zachodni D, it (a, d, e, ff², l, q, r¹), vg^{mss}, syr^c; por. Mt 26:22

⁵⁷ ἐν τῇ – κ, L; τῇ – B, W, 579, pc; pomija A, C, D, X, Δ, Θ, Ψ, f¹, f¹³, 33, 157, 700, 892, 1241, Byz